

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars Prima. De Ivrisdictione Et Foro Competenti. Pars Secunda. De Præeminentiis & Præcedentiis

**Luca, Giovanni Battista de
Coloniae Agrippinae, 1691**

Disc. LXVI. Tarentina censurarum. De controversia jurisdictionali in materia pasuorum, quæ sumuntur per animalia clericorum in bonis laicorum, an scilicet pro eis exigi possint fidæ aliaque onera ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74087](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74087)

Magistratus etiam laici superioris, afferentis ita demandare ex commissione & consensu iudicis seu superioris Ecclesiastici, An dicatur violare Ecclesiasticam immunitatem, & jurisdictionem, ita ut incurrat nec nē in censuras.

SVM MARIVM.

- 1 **F**Acti series.
- 2 *Resolutio Sacrae Congregationis.*
- 3 *An iudex laicus carcerando clericum de ordine sui superioris & majoris Magistratus excusetur.*
- 4 *Laicus tenetur impartiri brachium iudici Ecclesiastico.*
- 5 *Superiori aliquid afferenti est credendum.*

DISC. LXV.

Prorex Regni Neapolitani dedit in mandatis Praedicti aliique Officialibus Regiae Audientiae Basilicatae residenti in Civitate Materae, quod carceraretur, atque ad arcem Barlettam transmitteretur Thomas Lanfrancus novitius Ordinis S. Joannis Hierosolymitani, afferendo id agere de commissione, & consensu Locumtenentis Prioratus Capuae ejusdem Religionis, quo mandato executo, Archiepiscopus dictae Civitatis carcerati patruus, praevia monitione per editum ad valvas cum brevi termino trium horarum, per cedulonas declaravit Praesidem & Officiales praedictos incurfos in censuras contentas in Bulla coenae, ob carcerationem dicti Thomae dupliciter Ecclesiastici, quia clericus beneficiatus, & quia miles Hierosolymitanus, unde habito per Officialia praedictos recurso ad Sac. Congregationem immunitatis,

2 *Quamvis de stricta juris censura pro annullatione hujusmodi censurarum, reflectendo etiam ad veritatem responderi debuisset, tam ratione ordinis male tenti, quam injustitiae, Attamen, sive ex consuetis prudentialibus regulis ad sustinendam Episcoporum dignitatem, sive ex non improbabili suspitione concepta, quod ordo praedictus ab ipsamet Regia Audientia affectate procuratus esset in odium & vindictam, ut ita indirecte aliqua ipsi Archiepiscopo injuria inferretur, ob tunc vigentes controversias super ejusdem audientiae sedili in Ecclesia Cathedrali, rescriptum fuit, quod remotis cedulonibus, dicti Officialia suae conscientiae consulere, ita censuras nec approbando, nec reprobando, ut frequens esse solet hujus Tribunalis rescribendi modus.*

3 *Scribens autem pro Regia Audientia, ultra claram nullitatem resultantem ratione ordinis, & ex defectu citationis per editum, nullis praevius diligentis, & cum adeo brevi termino, Ex sola ratione justitiae, cum sententiam veritatis, dicebam pro hujusmodi censurarum infirmatione respondendum esse, quoniam quicquid esset de puncto, An iudex laicus inferior patere vel potius replicare debeat supremo Magistratui saeculari ejus superiori demandati carcerationem clerici, seu aliud illicitum, Et an hujusmodi praecipuum excuset necne ab incurso censurarum, quam inspectionem utpote praeter causae necessitatem assumere neglexi.*

Difficultas cessabat ex dicto facti praesupposito in eodem mandato contento, quod scilicet id fieret de Card. de Luca de jurisdic. & foro compet.

consensu, & commissione proprii superioris Ecclesiastici, Ita enim non fuit carcerare jurisdictionaliter, & cum propria auctoritate laicali, sed potius impartiri brachium proprio superiori Ecclesiastico, ad quod magistratus saeculares tenentur etiam sub poenis, unde propterea laudabiliter agunt ad text. in l. si quis hoc genus Cod. de Eps. & Cleric. cum concord. per Menoch. de arbitr. casu 452.

Et quamvis scribentes in contrarium insisterent in eo, quod de hujusmodi consensu, & commissione proprii superioris non constaret ipsis carcerantibus, Attamen videbatur leve fundamentum, quoniam cum non ageretur ad effectum sustinendi validitatem actus, sed ad solum effectum excusandi a delicto, & poena, quoties non constaret de dolo, & praedicatione carcerantis, ita ut esset color quaesitus, certum credebam, quod Magistratus inferior tam magno superiori ita afferenti juste credere potuisset ac debuisset, Attenta potissimum qualitate dicti superioris, dum non solum erat Prorex, & supremus moderator Regii, sed etiam Cardinalis, & sacerdos notoriae integritatis & timoratae conscientiae ad text. in cap. nobilissimus 97. distinct. lap. alleg. 33 cum concord. per Alzograd. cons. 22. numer. 46. & seqq. lib. 1. Farin. quaest. 62. nu. 55. cum sequen.

Ita potissimum suadente frequenti praxi, quoniam etiam ipsomet Pontifice vel Magno Magistro, seu altero Ecclesiastico superiore desiderante carcerationem sui subditi potentis, vel sub alterius potentis protectione existentis, ita ut non nisi mediante ope & brachio Principis vel supremi Magistratus saecularis, id sequi valeat, litterae seu commissiones dirigitur ipsi supremo, ac majori superiori, qui executionem mandat inferioribus officialibus, & ministris, quibus profus incongruum, & inconductum est ipsas litteras seu requisitiones communicari, unde propterea sufficere debet assertio superioris, cui juste credendum est.

Et quamvis ita fraudes committi possent, attamen illae percuterent censuras & poenas ipsius superioris, ac majoris Magistratus id demandantis, non autem inferiorum exequentium, ita rem laudabilem facere potius juste opinantium, cum credere & supponere non debeant in adeo qualificato Magistratu & superiore tale mendacium, Ideoque cessante collusionem & mala fide ipsius exequentis, istam credebam veritatem, qualem etiam credebatur ipsamet Congregatio, potissimum quia revera aderat dictus consensus Locumtenentis Prioratus Capuae proprii superioris.

T A R E N T I N A

CENSURARUM

P R O

FRANCISCO PETRONO
ET CONSORTIBUS,

C U M

OCTAVIO RAO.

*Causa disputata in Sacra Congregatione
Immunitatis, & coram A.C. &
resolutus, ut infra.*

De controversia jurisdictionali in materia
palcuo.

pascuorum, quæ sumuntur per animalia clericorum in bonis laicorum, An scilicet pro eis exigi possint fidæ aliaque onera per laicos solvi consueta, Et quatenus possint exigi, saltè ratione pascui vel damni, An per laicos arrestari & retineri valeant animalia.

S U M M A R I U M.

- 1 **F**acti series.
- 2 Datur distinctio casuum, cum qua procedendum est in questione jurisdictionali super animalibus clericorum depascentium in bonis laicorum.
- 3 Clerici pro eorum animalibus non tenentur ad diffidam tanquam speciem pœnae imposita à laico.
- 4 An clericis civibus prohiberi possit usus pascui in aliqua parte territorii, si aliis civibus prohibeatur.
- 5 De casu, in quo clerici tenentur ad fidam.
- 6 Et quando etiam ad diffidam tanquam damnum & interesse.
- 7 De questione, an in casibus, in quibus laici ad id teneantur possint animalia per laicos arrestari.
- 8 Dari possunt ejusdem territorii duo Domini, unus pro fructu naturali, aliter pro industriali.
- 9 De consuetudine Provinciae Hydruntinae.
- 10 Etiam in casu licita arrestationis datur culpa ratione excessus.

D I S C. LXVI.

Evoluta feudo Terræ Lizzani ad Regiam Curiam, eoque conducto per Franciscum Petronum, cum præcipuus ac major redditus, juxta illius provincie consuetudinem, consisteret in fida animalium in eo territorio depascentium, quamvis illa essent dominorum Terræ, seu prædii, in quo pasca sumuntur, Atque Octavius Rao clericus Tarentinus, in prædiis & terris pertinentibus ad simplex beneficium ab eo possessum nonnulla animalia retineret, tenueret autem solvere dictam consuetam fidam, Hinc proinde dicti conductoris ministri animalia prædicta arrestarunt; Ordinarius autem ob violatam Ecclesiasticam immunitatem eos incursos in censuras declaravit, Habitoque recurso ad Sac. Congregationem immunitatis, ista abolitionem à censuris demandando, remisit causam ad A. C. super damnis & interesse à dicto clerico prætenso, tam ob fœtus & fructus, quam ob sequutam plurium animalium hujusmodi mortem, quæ damna per A. C. liquidata fuerunt in scuto 400. Commissaque causa per Signaturam justitiæ alteri, cum clausula, *ab excessiva tantum*, quamvis hic secundus iudex ex infra dicendis, difficultatem haberet circa rigorosam obligationem dictæ refectionis resultantem à prætenso illicita & culposa arrestatione, Nihilominus, quia commissio limitatam sibi tribuebat facultatem cognoscendi de excessu taxæ, non autem de meritis condemnationis, idcirco noluit desuper manus apponere, atque negligente causæ patrono excessum justificare, eamdem taxam confirmavit, ac exequi mandavit.

In hujusmodi autem disputationibus habitis, tam in Sac. Congregatione immunitatis, quam coram præfatis iudicibus, duæ erant inspectiones, Una facti super liquidatione, seu taxa fœtuum, & fructuum ac damnorum, etiam circumscripta culposa arrestatione animalium reficiendorum, & an illorum mors casui vel malæ custodiæ referenda esset, & hoc totum incumbebat causæ Patrono, cum Advocati in Curia de his, quæ facti sunt agere non soleant; Altera erat juris super culposa arrestatione, ex qua alia refectionis species resultabat; Et circa istam, reflectendo ad veritatem, mihi videbatur cum aliquo æquivo processum esse, applicando auctoritates de uno casu loquentes alteri diverso, quod etiam nonnulli moderni scribentes faciunt, unde propterea materia videtur involuta, quamvis verè talis non sit, Quare dicebam plures casus distinguendos esse.

Quorum primus est circa eam exactiois speciem, quæ occasione pascuorum per Magistratus sæculares, vel per Communitates fieri solet tanquam species pœnæ pro delicto damni dati, seu contraventionis bannimentorum, ac violationis pascui reservati (suprà valorem herbæ depastæ, & quæ exactio vulgò *diffidam* dicitur), Et tunc admittebam, omnino verius esse, animalia clericorum capi & arrestari non posse, neque aliquid directè, vel in directè fieri, ob quod clericus cogatur hujusmodi pœnam solvere, Sive quod cogatur pastores, ita tamen, quod eorum coactio in directè resultet in damnum clericis; Secus autem respectu punitionis ipsorum pastorum tanquam laicorum, ubi damnum datum esset studiosum, seu aliàs culposum, & punibile quoad eorum personas & bona sine aliquo clericis præjudicio, & tanquam ex proprio delicto punibili de jure, in quibus terminis bene loquuntur plerique, ex quorum dicto aliqui moderni falluntur, id indefinitè firmantes etiam in casibus sequentibus.

Alter casus est, circa eam exactiois speciem, quæ per eosdem laicales magistratus, frequentius verò per Communitates, fieri solet occasione pascuorum, tanquam species collectæ, ita insensibiliter solvenda pro publicis oneribus supportandis, quia nempe civis privando se naturali libertate, quam jure civico habent in depascendo cum eorum animalibus in toto territorio, seu in consuetis publicis pascuis, aliquam partem reservant, quam in pleisque Italiæ partibus dicunt *bannitam*, in aliis verò utentes eodem *dehensa* vocabulo, quo Hispani utuntur, *defensam* dicunt, ad effectum scilicet vendendi, seu pro certo pretio affidandi, tam exteriorum, quam eorumdem civium animalia juxta casum positum per *Abbatem conf. 6. par. 1. Mastrill. dec. 49. Franchi. decis. 197. Cobell. ad Bullam Boni Regiminis cap. 42.* Et habetur pluries actum ad materiam pascuorum *sub tit. de servitutibus*, ac etiam ad materiam collectarum *sub altero de Regalibus*; Et tunc non levis controversia est inter Ecclesiasticos & sæculares, unde dici potest quæstio involuta, quam tamen utpotè extrà causæ necessitatem juxta Curie styllum examinare neglexi, insinuando solum istum & præcedentem casum, ad effectum convincendi æquivocum scribentium, qui indefinitè applicabant casui controversiæ auctoritates percutientes istos satis diversam rationem habentes, cum utraque exactio in effectu importet onus merè laicale.

Tertius demum est casus ad rem applicabilis, ubi scilicet pasca, quæ aliàs, vel publica & communalia sunt, vel privatorum habentium dominium terrarum & prædiorum, ex antiqua tamen consuetudine, seu

seu alio legitimo titulo sunt domini temporalis loci, vel Communitatis, ita ut etiam cives & incolae, quini-
mò & ipsarum terrarum, & prædiorum domini pro-
hibeantur ibi de pascuis non soluta consueta fida, tan-
quam pretio iusto, & adæquato valori ipsius pascui,
juxta casum, de quo in *Nepesina collecta sub tit. de ser-
vitiis*, cum similibus; Et tunc concursus est etiam
Canonistarum & moralium sententia, clericos volen-
tes cum eorum animalibus de pascuis, teneri solvere di-
ctum pascui pretium ad *text. in l. quintus ff. ad leg. A-
quiliam l. 1. 2. & 3. Cod. de pascuis*, quoniam aliàs esset
locupletari de alieno, atque rem alienam invito domi-
no contractare, quod juri Divino, naturali, & positivo
repugnat, ideòque magis illicitum est clericis &
Ecclesiasticis, qui justitiæ & pietatis cultores magis esse
tenentur, cum immunitas Ecclesiastica eos præser-
vet à laicalium onerum gravamine, non autem tribuat
licentiam aliena usurpandi, & lædendi justitiam com-
mutativam, quam hujusmodi oneris solutio percute-
re dicitur, bene *Abb. dicto cons. 6. & cæteri apud Ma-
strud. dicta dec. 49. Bellou. d. quis clerical. tit. de ex-
empt. clericorum à numeribus §. 6. num. 4.* cum aliis;
de quibus infra pluries *sub tit. de Regalibus præsertim
disc. §. 2. 5. 4. & 59.*

Eademque ratio, ob quam etiam Ecclesiastici &
immunes tenentur ad hujusmodi consuetam fidam
7 tanquam pretium correlative pascui quod sum-
unt, congruere videtur etiam illi diffidæ, quæ solvi
soleat, non tanquam pœna pro violatione bannimen-
torum, seu ex statutis & edictis laicalibus, sed tan-
quam restauratio damni, & interesse quod etiam pro
modica pastura & longè ultra valorem herbe depas-
cæ in hujusmodi pascuis reservatis contingere so-
let, quando ante præsumptum tempus animalia im-
mittuntur, cum pascua damnificata, & ut vulgò dicitur
commissa, soleant minus vendi, quia tunc intrat
eadem ratio justitiæ commutativæ à cujus observan-
tia clericale privilegium seu Immunitas Ecclesiastica
non excusant, ad damni tamen, & sic justitiæ commu-
tativæ limites.

Quæstio autem pariter non levis inter Ecclesiasti-
cos & sæculares in proposito esset solet, non circa
substantiam, sed circa modum seu competentiam fori,
& facultatem arrestandi ipsa animalia, de pascuis
vel damnificantiæ, num id laicali auctoritate fieri va-
leat.

Et in hoc, cum sensu veritatis, dicebam affirmati-
vam videri probabiliorem, non quidem ex rationibus
deductis per *Guttier. lib. 1. practicarum quest. 4. num.
2. & sequen.* in hac parte malè loquentem, quod scilicet
8 ipsa animalia sunt de foro sæculari, si vè quod læi-
cus statuere potest, quod animalia clericorum arcean-
tur; Sed ratione illius privatæ facultatis, quæ Domino
fundi damnificati, seu pascui conceditur, arrestandi,
& retinendi animalia ibi de pascuis seu damnifican-
tia pro solvione pretii pascui, vel refectione damni,
Admittat illius retentionis, quæ datur domino domus
cond. & de bonis investis & illatis; Et sic, non in
ratione jurisdictionali & auctoritate publica, sed in
dicta ratione privata, ut ex *Bart. Alciat. Surd. & aliis*
habetur apud *Carleval. de judiciis par. prima num.
155. & sequen. de Marin. resol. 120. lib. primo & alios,*
de quibus *Carol. de Grass. eff. Clericicat. 2. nu. 448.*
& *seqq. & Bellou. ubi supra*, meritò reprobantes alios
Hispanos relatos per eisdem, & per *Rovit. in pragm.
prima de officio Bajuli n. 12.* procedentes cum ratione
Guttier. de qua supra; Quoniam in hac distinctione
veritas consistere videtur, à communi etiam præxi penè
totius orbis comprobata, præsertim verò in Regno
Card. de Luca de jurisdic. & foro compet.

Neapolitano ex illa Regiæ Doanæ Apuliæ, nam per
Regios & laicos ministros passim arrestantur & deti-
nentur oves aliæque animalia, etiam Ecclesiarum &
clericorum pro illa consueta fida seu dohana quæ
solvitur tanquam pretium pascui, Quod etiam vide-
mus servari per Dohaneros patrimonii quamvis
laicos; Licet enim in hoc Principatu diversa militet
ratio ob utrumque gladium penès eundem Princi-
pem existentem, Nihilominùs adhuc hujusmodi præ-
xis in id influere videtur, ratione subjæctæ materiæ,
cum aliàs ea esset impracticabilis, quod scilicet do-
minus pascuorum cogereetur tanquam actor manibus
vacuis in diversis foris immittentium animalia lites
sustinere, vel pro pretio pascui, vel pro refectione
damni.

Applicando igitur ad rem, quamvis ex parte
dicti clerici insistereetur in eo, quod hæc animalia non
de pascuis in alieno, sed in terris & prædiis pro-
priis ipsius Ecclesiæ sui beneficii, quod apud
aliquos de Signatura, superficialiter de mate-
ria discurrerent, magnam impressionem facie-
bat.

Nihilominùs, etiam inspecta veritate, hoc obje-
ctum subsistentiam non habebat, quoniam non im-
plicat ejusdem loci seu prædii duo dari dominia di-
versis respectibus, unum scilicet penès privatos in
solo fructu industriali & jure culturae tanquam spe-
cies Coloniarum, alterum verò in fructu naturali jure
publico penès Dominum loci vel penès Communi-
tatem ut habetur deductum in *d. Nepesina Collecta
sub tit. de servitiis*, & hic erat præsens casus, cum
hujusmodi provincia Hydruntina, vel in universum,
vel in plerisque partibus, de consuetudine dominium
privatorum sit solum subalternum, & restrictum ad
fructum industrialem & culturam, alterum verò do-
minium, quoad pascua & fructus naturales est Regis,
seu Baronum, quibus Rex concesserit, de qua consue-
tudine testatur *Freccia de subfeudis lib. 2. auctor. 46.
num. 12. relatus per Capic. Latr. consule. 83. num. 14. &
Rovit. in pragm. prima de off. Bajuli*, ac habetur actum
in *Hydruntina onerum sub tit. de Regalibus
disc. 50.*

Difficultas verò erat, cujus ratione iudex præmis-
sa omnia admittendo, non improbabiler proce-
dit ad dictam condemnationem, quæ mihi quamvis
pro hac parte scribenti, in substantia seu abstractè vi-
deatur justa (quidquid esset quoad taxam seu quan-
titatem) Quod scilicet dicta arrestatio, quamvis ge-
neraliter licita, adhuc illicita & culposa dicenda esset
ratione excessus, quoniam cum fida tanquam pretium
pascui importaret solum ducatos 70. arrestari & reti-
neri debebant tot animalia, quæ attento etiam eorum
infimo valore sufficerent, ac Dominum pascui omni-
nò turba redderent, non autem totus grex, unde ista
& aliæ facti circumstantiæ non improbabiler suade-
re videbantur, cum aliquo imperio & ratione jurisdic-
tionali per quamdam speciem vindictæ processum
esse, quod fieri non potest, cum ut supra id
solum concedatur in ratione me-
rè privata.
